

Néhány közvetlen szó Thurzó Lajosról

Ütött-kopott, düledező viskó — magam is jártam benne —, egyetlen vaksj ablak-szemével hunyorgatott a világra... itt húzódott meg a háború előtt a zentai szakszervezeti csoport és innen indult el a kis szabóinas, a későbbi költő: Thurzó Lajos.

A régi „Híd” terjesztője volt és néha munkatársa is, nehézéletű, sápadt legényke, akinek a szíve már akkor is rendetlenül dobogott, de ebbe a beteg szívbe már akkor is belefért az egész világ. Abban az apró zentai házikóban nevelték, ott nevelte önmagát, tanult, olvasott már akkor is és micsonda szenzáció lehetett szegényes, szürke életében, amikor a szándékaiban már akkor is nagy, forradalmi szerb költő, Jovan Popovics — aki Zentán szolgált a katonai esztendejét — felkereste a szakszervezeti csoportot, megismerkedett a fiatal Thurzó Lajossal és hosszú, tiszaparti, esti sétákon elbeszélgetett vele arról, ami van és különösen arról, ami lesz.

Évtized múltán is csillogó szemekkel beszélt ezekről a tiszaparti sétákról és Jovan Popovicsról.

Én együtt laktam vele Noviszádon, egy házban, csaknem egy lakásban. Együtt bolyongtunk a városi fogalmak szerint igen nagy kertben, a Juli néni kukoricásában és a forró, forrongó, nehéz és gyönyörűsége első esztendeit a felszabadulásnak együtt lelkesedtünk, együtt énekelünk.

Nem célozom, de ma már nehéz is volna arról beszélni, hogy ezekben az időkben mekkora költő volt Thurzó Lajos és mit jelent akkori költészete. Úgy érezte akkor — és alighanem igaza volt —, hogy tanítani kell, magyarázni kell, lelkesíteni kell, égni és tüzet gyújtani. Úgy érezte, hogy a felszabadulás ténye még nem szabadította meg az embereket mindattól, amivel születtek, amire nevelték őket és

amit beléjük vertek szüleik, tanítóik és elnyomóik. Győzelmet kellett énekelni az akkor veszített lelkiútnak is — ezt csinálta Thurzó Lajos és jól csinálta.

Becsületes ember volt és becsületes költő: tanult állandóan, könyv nélkül ritkán láttam, de legtöbbször úgy, hogy félrehúzódott a nagykertben, beült a kopott-rongyos nyugágyba, ceruza és papír volt a kezében és egy nagy könyv: Endrődi Sándor „kincsháza” abból jegyezgetett, abból tanult addig, amíg alaposabb, jobb könyvekhez nem jutottunk — de tanult állandóan, tanult mindig és érezhetően nőtt az ember és nőtt benne a költő. Ki tudja, hová jutott volna, ha olyan korán el nem viszi beteg szíve. Mert akkor már nagyon beteg volt, gyakran meg kellett állnia séta közben, elfúlt a lélekzete, kiverte a veríték és így és mégis jövőt tudott énekelni; pedig azt is tudta, hogy hiába harsog „száguldó nagy harci éneket” — ő már nem tud száguldani, harsogni sem, és az ő hites, boldog vetéséből nem fog már aratni.

Szerette az embereket.

Beteg szívével magához tudta ölelni elsősorban ezt a szép országot, ennek a szép országnak minden népét és sorban énekelte a tájakat és az embereket, amelyeket látott és akikkel találkozott: szerbeket, szlovénokat, dalmátokat és persze, Bácskát, a bácskaiakat és a zentaiakat, akiket mégis leginkább vallott szíve szerint valóknak, hiszen olyan boldogan ölelte a Tiszát szülővárosa „öreg lábainál”...

Ismertem az embereket, akikről énekelte: Szonyát, „a szép szerb rózsaszálat”, aki a mi kertünkben virágzott ki és ismertem az otthonát is, ahol „az ablakon át nagy fekete szemmel benéz az est a szobába” és a girbe-gurba kis barackfát is, a kert végében; csupa személyes emlék, ha Thurzó Lajost olvasom, hiszen tőlem is

búcsúzott, amikor a tengert indult fel-
fedezni és engem is köszöntött, amikor
teli diadallal visszatért a vasútvonalról...
hogy is tudnám érdeme szerint méltatni
a költőt, aki pedig minden érzésem sze-
rint igazi költő volt, nem is annyira azért,
amit már elért, hanem azért és azzal, amit
hitt, amit álmodott, amiben bízott és amit
szeretett.

Ma több az eredmény, nagyobb a siker,
közelebb a cél: könnyebb énekelni. Ak-
kor, a romok között, igenis költő volt, aki
így tudott jövőt muzsikálni:

Új táj int már országútra:
szabad földek, gyárkémények.
Ugar hízik volt szegénynek.
Dús csirát mag magba hajtja,
megdobban a szívem rajta.
Égszínből van minden kékből
s hit pattan az ostorvégből...

„Szóban koldus vagyok” — írta önma-
gáról —, de gazdag volt, dúsgazdag volt
szívben és nagyon tudott szeretni. Akkor
is szeretett, ha a „türelmetleneket” gyű-
lölte, akkor is, ha az elmaradókat korhol-
ta, akkor is, ha verni akarta a hitet a hi-
tetlenekbe. Tudta, hogy kevés az ideje,
ma akarta már élni a holnapot, sietett,
lángolt, lázadt, ha mások még mindig a
tegnapi bajokon kotlottak. Még messze
voltunk mai hatalmas új gyárainktól, de
ő már látta ezeket a gyárakat, az emberi
szellem és munka óriási alkotásait és a
még mindig holnapi holnapot is látta,
érezte, énekelte — ezért volt költő, ha
néha valóban koldus is volt szóban.

És mennyire szerette ezt a várost, en-
nek a városnak kétkezi dolgozóit, pedig
édeskeveset kapott a fiatal Thurzó Lajos
ettől a várostól, ennek a városnak régi
uraitól. A költő-szabólegény első önma-

gára szabott ruháját, kabátját az új Ju-
goszláviától kapta. És én láttam, meny-
nyire örült az első új ruhának, mint ahogy
mindennek tudott örülni, ami új, ami
más, ami remény. A régi rongyokat is
láttam — ez volt a múlt, és mi, mindket-
ten, bizony sürgősen el akartunk dobni
minden régi rongyot. A lelkekből is.

Lám, most iskolát kapott a kis zentai
szabóinas, utcanévet is, síremléket is. Ő
kapta, Thurzó Lajos, de egy kicsit a mi-
énk is, valamennyiünké, akik hisszük,
hogy hit pattanhat az ostorvégből is, s
akik most vele együtt érezzük, hogy

A nappal lármája
szép csendben elpihent,
ezüst vitorlát bontva
a hold is útrakelt
s kigyúlt mint esthajnalon
örök tünemény
hitem ötágú csillagán a fény...

Hazajött Thurzó Lajos, „a szunnyadó
Tisza-tájra” amelyre „mégis új idők, szebb
holnapok fénye világít...” Hazajött, de
talán el se ment; amíg élt a verseivel
üzent hazafelé és most épen úgy üzenget,
épen úgy lelkesít, épen úgy gyujtogatja
a tüzeket a szívekben. Kis gyerekek, ami-
kor a verseit szavalgatják, biztosan azt
érezik, amit ő érzett. Hazajött csak, de
nem ment el, itt van, itt marad velünk.
Tavaszi Jánoskával köszönti ezt a tavaszt
és a tavaszok hosszú-hosszú sorát, ame-
lyek bizonyosan elkövetkeznek. És én sem
búcsúzni jöttem Thurzó Lajostól, csak
elbeszélgetni róla, vagy talán inkább
vele...

Mert mi még mindig együtt hisszük és
énekeljük a tavaszt, a holnapot.

Gál László